

# ДО 110-РІЧЧЯ ЖИТОМИРСЬКОГО МУЗИЧНОГО УЧИЛИЩА ІМЕНІ В. С. КОСЕНКА

УДК 78.03 (477.42)

ШАМАЄВА К. І.

## ЗОЛОТІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

Нарис про педагогів перших чотирьох десятиліть Житомирського музичного училища імені В. С. Косенка, присутність яких єднала заклад з європейським музичним простором, про музикантів, творча діяльність яких збагатила музичну культуру. В училищі викладали випускники Петербурзької консерваторії Л. М. Местечкін, М. А. Скорульський, В. С. Косенко, який раніше, перебуваючи у Варшаві, навчався у славетного шопеніста А. Міхаловського. В. Ф. Мареш та Е. П. Валек єднали Житомирське училище з Празькою консерваторією. Т. Д. Ріхтер знайомив із традиціями Віденської консерваторії. Московську консерваторію початку століття, школу С. Танєєва, музичну культуру 1920–1930-х років репрезентував композитор, піаніст, педагог В. П. Задерацький. Творчість М. А. Скорульського, В. С. Косенка, В. П. Задерацького житомирського періоду стали вагомим внеском у музичну культуру. Опоередковано з училищем пов'язане також ім'я славетного уродженця Житомира С. Т. Ріхтера. Використано широке коло архівних джерел (архів автора статті, домашній архів родини Скорульських, архів квартири-музею В. С. Косенка, архівні установи України), матеріалів періодики (з початку ХХ століття до сьогодення), мемуарних відомостей, інших публікацій автора тощо.

**Ключові слова:** училище, педагоги-музиканти, музична культура, творча діяльність.

1 вересня 1905 року в губернському місті Житомирі при щойно організованому міському відділенні РМТ відкрилися музичні класи. На їх основі 1910 року було утворене музичне училище. У різні часи заклад мав статус профшколи (1919–1930), музичного технікуму (1930–1936), а 1936 року став музичним училищем. Житомирське музичне училище імені В. С. Косенка 2015 року відзначило своє 110-річчя.

Протягом цього часу училище було не тільки закладом професійної освіти музикантів, а й потужним культурно-просвітницьким центром. Завдяки відкритим концертам за участю його викладачів і учнів, безпосередньому спілкуванню з ними широкі кола громадськості долучалися до музичної культури. Житомир був відомий як музичне місто: тут відбувалися щорічні тривалі оперні антрепризи, виступали відомі гастролери, зокрема Й. Гофман, М. Ерденко, О. Міхаловський. Культурне середовище Житомира приваблювало митців. Різними шляхами музиканти потрапляли до цього міста: багато з них обирали педагогічний шлях і поєднували своє життя з музичним училищем. За роки діяльності закладу змінилося кілька поколінь педагогів – це кілька сотень талановитих митців. Своім хистом і власним прикладом вони навчали молодь музики, професії, законів життя. Усі вони заслуговують на пошану і вдячну пам'ять нащадків. Цей нарис про педагогів, які працювали в училищі протягом перших чотирьох десятиліть його діяльності, творчість яких єднала заклад з європейським музичним простором, про музикантів, творча діяльність яких збагатила музичну культуру.

Першим директором музичних класів (водночас училища) став вихованець Петербурзької консерваторії, «вільний художник» **Леонід Маркович Местечкін**. Гри на фортепіано він навчався у класі професора Анни Єсипової, талановитої вихованки всесвітньо відомої школи Теодора Лешетицького. Вона багато концертувала на

батьківщині і за кордоном як піаністка-солістка й ансамблістка. Перш ніж стати студентом консерваторії, Л. Местечкін закінчив у Києві музичну школу Миколи Тутковського, учня славетного піаніста і педагога В. В. Пухальського, своєю чергою, одного з улюблених вихованців Т. Лешетицького і послідовника його професійних принципів. Так школа А. Єсипової лягла на благодатний ґрунт, і це дало свої результати. Відомо, що до класу А. Єсипової Л. Местечкін вступив 1903 року (можливо, до того навчався в класі її асистента) і вже за два роки у званні «вільного художника» був призначений керівником Житомирського відділення Товариства і директором музичних класів при ньому.

Його навчання в Петербурзькій консерваторії відбувалося в атмосфері високої музичної культури, яку визначали три митці-велетні М. А. Римський-Корсаков, О. К. Глазунов, А. К. Лядов. У виконавських класах поряд з А. Єсиповою працювали славетні Л. Ауер і О. Вержбилович. Разом вони склали неперевершене за рівнем майстерності і багатством репертуару професорське тріо. А за межами консерваторії відбувалося бурхливе концертне, загальнокультурне життя музичної столиці держави. Ніщо не минало повз увагу студента Л. Местечкіна. Професійна фахова підготовка молодого музиканта, художні враження від великого міста, засвоєні мистецькі ідеї того часу з його приїздом до Житомира стали надбанням культурного життя міста.

Про успіхи Л. Местечкіна як директора музичних класів неодноразово писала «Русская музыкальная газета». Він став однією з центральних постатей музичного життя Житомира. Крім керівної роботи, він викладав фортепіано, організував із місцевих музикантів оркестр (згодом його поповнили вихованці Класів) і виступав як диригент. У програмах оркестру в різні роки були: увертюра «Прометей» і Перша симфонія Л. ван Бетховена, «Stabat mater» Дж. Россіні, «Сон на Волге» А. Арєнського, «В Средней Азии» О. Бородіна. «Арагонская хота» М. Глінки та ін. У камерних зібраннях Товариства Л. Местечкін був постійним учасником ансамблів різного складу. У їхньому виконанні прозвучали тріо *ля мінор* К. Сен-Санса, тріо *до мінор* Л. Бетховена, тріо *сі-бемоль мажор* А. Рубінштейна, фортепіанні квартети К. Сен-Санса, М. Іпполітова-Іванова, фортепіанний квінтет А. Арєнського, п'єси для двох фортепіано С. Рахманінова. У 1910 році, у концерті до 100-річчя Ф. Шопена, Л. Местечкін зіграв сонату *сі мінор* і взяв участь у виконанні віолончельної сонати і фортепіанного тріо. У пореволюційному 1919 році він очолив вокально-музичну секцію підвідділу мистецтв відділу народної освіти. Його ім'я є в переліку викладачів Київської консерваторії 1921 року.

Починаючи з першої третини ХІХ століття, невід'ємною складовою загальноєвропейської музичної культури стали досягнення Празької консерваторії, одного з найдавніших музичних закладів континенту. Тоді професійна музична інструментальна традиція чеської культури, яка мала свою тривалу історію, набула активного розвитку і поширення. Чеські виконавські школи, зокрема інструментальні – скрипкова, віолончельна, духові – ставали мистецьким явищем європейського культурного простору. Чеські інструменталісти – солісти, ансамблісти, оркестранти, співаки, капельмейстери – виступали в різних країнах світу. Вплив чеської культури на українську (початок контактів сягає середини ХVІІІ століття) з часом ставав усе більш помітним і широким, він охоплював різні сфери музичного побуту – концертне, оперне виконавство, педагогіку, культурно-організаційну діяльність. Чеські музиканти – скрипалі, віолончелісти, співаки, арфісти, піаністи і диригенти, велика духовна армада, педагоги всіх спеціальностей, мандрівні колективи різних складів – збагачували музичне життя Одеси, Харкова, Єлисаветграда, Києва, Полтави, сотень невеликих міст і населених пунктів. Їх благодійного впливу, починаючи з середини ХІХ століття, зазнала й Волинь, зокрема Житомир. Музиканти чеського походження були причетні й до історії Житомирського музичного училища.

За свідченням «Русской музыкальной газеты», у першому складі викладачів щойно відкритих музичних класів ІРМТ були вихованці Празької консерваторії – **Владислав Францович Скленичка** й **Едуард Павлович Валек** (1881–1915). В. Скленичка викладав гру на кларнеті, флейті, гобої, Е. Валек – елементарну теорію й сольфеджіо. Хоча у подальших повідомленнях преси вони фігурують як викладачі музичних класів Артистичного товариства, відмовляти їм у причетності до співпраці в невеликому місті з відділенням РМТ і його класами не будемо. Візьмемо до уваги, що протягом 1904–1910 років Е. Валек був одним із головних героїв місцевого музичного життя: композитор (його твори йшли у Празькому та інших чеських театрах), диригент, органіст, музичний критик (публікувався у житомирських газетах). Матеріал про «енергійного працівника і надійного диригента» уміщено в «Русской музыкальной газете»: йдеться про виступ Е. Валека в симфонічному концерті, у якому звучали твори О. Бородіна («В Средней Азии»), Дж. Россіні (увертюра до «Вільгельма Теля»), Е. Гріга («Пер Гюнт»)<sup>1</sup>. У Житомирі виконувалися й твори Е. Валека – уривки з оперети «Статуя ХХ століття», симфонічна п'єса «Прихід циган у село». Крім того, митець викладав теоретичні дисципліни і гру на органі в музичних класах Артистичного товариства, організував симфонічний оркестр і польське співоче товариство «Лютня». Завдяки цим музикантам (В. Скленичка, Е. Валек) житомирське училище сприйняло творчий сигнал славетної Празької консерваторії. Дещо пізніше цей навчальний заклад став прямим спадкоємцем славетної чеської віолончельної школи завдяки майже 30-річній роботі тут Віктора Францовича Мареша. На житомирському обрії музикант постав у середині 1910-х років, був постійним учасником струнного квартету і камерних ансамблів, працював в училищі до 1943 року.

З першим десятиліттям діяльності музичного училища пов'язані й імена відомих уродженців міста, які принесли йому широку славу і визнання. **Теофіл Данилович Ріхтер** (1872–1941) після закінчення всесвітньо відомої Віденської консерваторії, у якій панували Е. Гріг, Й. Брамс, А. Брукнер, повернувся до Житомира і приніс в рідне місто подих великої європейської культури. До 1916 року він грав у концертах, співпрацював з Артистичним товариством, викладав гру на фортепіано. **Борис Миколайович Лятошинський** (1895–1968) протягом 1911–1913 рр. навчався в Житомирській гімназії, студював музику у приватній школі О. Ружицького, на цей час припадають його перші спроби в композиції, а 1914 року він узяв участь у виконанні свого квартету для фортепіано, скрипки, альту, віолончелі. Обидва музиканти – Теофіл Ріхтер, талановитий піаніст, презентант віденської музичної школи, і Борис Лятошинський, майбутній геніальний національний композитор, хоч офіційно й не були пов'язані з училищем, оминати його не могли. Спілкувалися колеги й учнівська молодь, відбувалися творчі контакти, бесіди, обмін спогадами, на звітні вечори училища збиралася вся музична громадськість міста. Творчий досвід Т. Ріхтера був доступним його оточенню. Гімназист Б. Лятошинський знаходив в училищі цікаве й корисне для себе.

Яскрава сторінка в історії училища пов'язана з ім'ям **Михайла Адамовича Скорульського** (1887–1950), видатного українського композитора, у творчому доробку якого – симфонічна і театральна музика, камерно-інструментальні й вокальні твори. Досі не сходить зі сцени театрів його балет «Лісова пісня», написаний 1936 року. Михайло Скорульський народився в Житомирі, у домашніх умовах здобув досить високу піаністичну підготовку. Він став одним із перших учнів Музичних кла-

---

<sup>1</sup> Д. Музыка в провинции / Д. // Русская музыкальная газета. – 1904. – № 9. – С. 251.

сів і одним із перших випускників цього закладу (1910). Навчався він у фортепіанному класі Л. Местечкіна, студіював гармонію і контрапункт. Зважаючи на ґрунтовну фахову підготовку юнака, керівництво доручило йому викладати в училищі клас обов'язкового фортепіано. Пізніше Л. Местечкін писав, що клас М. Скорульського «відзначався успішністю завдяки педагогічним здібностям, необхідній авторитетності і добросовісності вчителя»<sup>1</sup>. Так М. Скорульський увійшов до першого складу педагогічного колективу Житомирського училища. Тут розпочалася його багаторічна педагогічна кар'єра. Ім'я М. Скорульського постійно звучало у відкритих звітних концертах Класів, у яких він виконав значний репертуар: Скерцо Ф. Шопена і марш із його сонати *сі-бемоль мінор*, сонату *фа-дієз мінор* Р. Шумана, «Смерть Ізольди» Р. Вагнера – Ф. Ліста, Токату *ре мінор* Й. С. Баха, концерт *ре мінор* А. Рубінштейна. На випускному вечорі піаніст грав Перший концерт С. Рахманінова.

Далі було навчання в Петербурзькій консерваторії одночасно на двох факультетах: теорії композиції (професори М. Штейнберг, В. Калафаті, І. Вітоль) і фортепіано у професора А. Єсипової. Як бачимо, тоді ще тривала, як і у Л. Местечкіна, традиція збереження школи. Повернувшись до рідного міста у званні вільного митця, М. Скорульський поринув у творчу й культурно-просвітницьку діяльність. Подружжя Скорульських відкрило музично-вокальну студію, у якій викладалися спів, гра на фортепіано, теорія композиції і всі теоретичні дисципліни. Учні студії виконували оперні спектаклі (окремі дії з опер «Пікова дама», «Орлеанська дівка» П. Чайковського, «Царева наречена» М. Римського-Корсакова, «Русалка» О. Даргомижського, «Демон» А. Рубінштейна), оркестром диригував М. Скорульський. Він же очолив симфонічний оркестр народної освіти, створений у середині 1920-х років. Музикант був організатором і учасником багатьох музично-просвітницьких заходів у місті, виступав у концертах як акомпаніатор і піаніст-ансамбліст. Постійно тривала інтенсивна творча робота – до від'їзду з Житомира 1933 року творчий доробок композитора збагатився такими творами, як Перша і Друга симфонії, музика до театральних вистав, «Класична увертюра» для симфонічного оркестру, фортепіанна соната, п'єси для скрипки, віолончелі, фортепіанне тріо, романси. Активна діяльність М. Скорульського духовно вплинула на земляків, відкрила для них нові світи. Завдяки діяльності музиканта такого масштабу зріс професіональний рівень музичного училища.

Несподіваним подарунком долі для культурного середовища Житомира став приїзд до міста талановитого молодого музиканта **Віктора Степановича Косенка** (1896–1938). Це була людина з іншого світу – шляхетний, інтелігентний, родом із Петербурга, син генерала, дитинство і юність якого минули у Варшаві, випускник Петербурзької консерваторії, який навчався на двох факультетах – фортепіанному (клас І. Міклашевської) і теоретико-композиторському (клас М. Соколова, учня М. Римського-Корсакова). Події революційного часу змусили В. Косенка покинути рідне місто – Житомир став для нього містом-рятівником. Тут він зустрів багато талановитих, високоосвічених людей, однодумців, друзів, кохану; тут він сформувався як композитор і щедро обдаровував оточення своїм мистецтвом творця і виконавця. Цикли романсів, фортепіанні твори, віолончельна, скрипкова сонати, фортепіанне тріо – усе це творчість житомирського періоду 1919–1927 років. Значна частина цих творів виконувалися тут за безпосередньої участі автора. А ще митець радував слухачів виконанням величезного виконавського репертуару з творів Ф. Шуберта, Ф. Шопена, П. Чайковського, Ф. Ліста,

---

<sup>1</sup> Особистий архів родини Скорульських.

Е. Гріга, Л. ван Бетховена. Поряд із сольними виступами, відбувалися регулярні концерти фортепіанного тріо за участю скрипаля В. Г. Скорохода й віолончеліста В. Ю. Коломойцева, організованого з ініціативи В. Г. Косенка.

У середині ХХ століття в Житомирі ще можна було поспілкуватися зі слухачами виступів В. Косенка у далекі 1920-ті роки. Незабутнім для них стало виконання творів Ф. Шопена. Піаніст майстерно передавав своє відчуття шопенівської музики («Душа відпочиває в звуках музики Шопена» – згадувала дружина його слова<sup>1</sup>). У цьому був не лише вияв природної обдарованості піаніста, а й безцінна школа, засвоєна ним під час навчання у Варшаві у славетного шопеніста Александра Міхаловського, який свого часу спілкувався з учнем самого Ф. Шопена, живим носієм його традицій Каролем Мікулі.

За визнанням Віктора Степановича, для нього бажаними були творчість і виконавство. І все таки доля безпосередньо поєднала його з музичним училищем. Він писав 1934 року в особовому листку з обліку кадрів: «Закінчив Ленінградську консерваторію, клас теорії музики, композитор, піаніст, педагог. Маю до 140 музичних творів. Робочий стаж: 1919–1923 Житомирська музична школа, викладання по класу фортепіано, теорії музики»<sup>2</sup>. Завдяки викладачеві фортепіано В. С. Косенку шопенівська традиція торкнулася класів Житомирського музичного училища. Свідченням вдячності за радість від творчості і виконавського мистецтва, подарованого великим майстром Житомиру, стало присвоєння Житомирському училищу його імені.

Восени першого повоєнного холодного і голодного 1945 року в Житомирському училищі, у якому внаслідок воєнних втрат не вистачало педагогічних кадрів, почав працювати **Всеволод Петрович Задерацький** (1891–1953). Напевно, ніхто тоді не усвідомлював, якого мистецького масштабу особистість працює в колективі. Випускник Московського училища фортифікації, юридичного факультету Московського університету, вихованець Московської консерваторії (клас фортепіано – Г. Пахульського, К. Кіппа, клас композиції – М. Іпполітова-Іванова, С. Василенка, диригування – О. Орлова). Крім того, він вивчав поліфонію у С. Танєєва. В. Задерацький – сучасник «Срібного віку». Він причетний до організації системи радіомовлення (композитор Всесоюзного радіокомітету), належав до Асоціації сучасної музики (АСМ), серед членів якої були Д. Шостакович, О. Мосолов, М. Рославець, М. Мясковський, Б. Асаф'єв, Б. Яворський. Він зазнав двох заслань (1926–1927, 1937–1940).

В. Задерацький – автор оркестрової музики, вокальних циклів, фортепіанних творів (5 сонат, цикли мініатюр, 24 прелюдії, 24 прелюдії та фуги). У Житомирі він працював протягом 1945/1946, 1948/1949 навчальних років, викладав гру на фортепіано і теоретичні дисципліни. Зібраний, вимогливий («Ви навчатесь у професійному закладі»<sup>3</sup>), у спілкуванні з ним усе було цікавим. Моє навчання в класі В. Задерацького на другому курсі училища, на жаль, було менш насиченим, ніж бажалося (за браком часу, бо одночасно закінчувала середню школу). Однак робота з ним над триголосними інвенціями Й. С. Баха і його поради «читати музику» («читати музичні твори, наче літературні»<sup>4</sup>) запам'яталися назавжди. Ще була радість від гри справжньої музики в чотириручному ансамблі («Пер Гюнт» Е. Гріга, «Поема» Б. Сметани).

---

<sup>1</sup> Цит. за: Ільницька М. Корифей польської шопеністики Александр Міхаловський / М. Ільницька // Фридерик Шопен : зб. ст. – Львів : 2000. – С. 118.

<sup>2</sup> Особовий листок з обліку кадрів. 1934 рік [Рукописна копія]. – Особистий архів К. І. Шамаєвої.

<sup>3</sup> З особистих розмов К. І. Шамаєвої з В. П. Задерацьким.

<sup>4</sup> Там само.

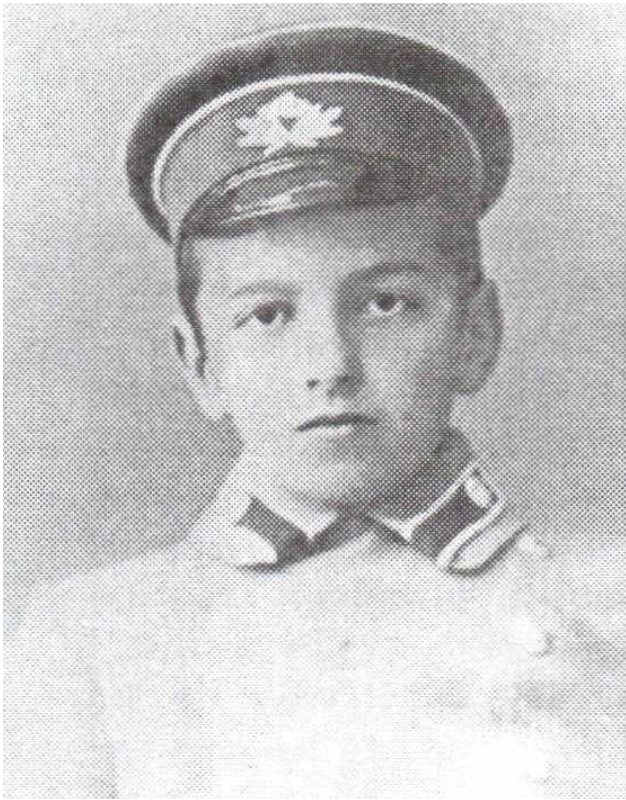


Фото 1. Б. М. Лятошинський у роки навчання в гімназії. Кінець 1900-х років.



Фото 2. М. А. Скорульський у рік вступу до Петербурзької консерваторії. 1910 рік.



Фото 3. В. С. Косенко за Інструментом. 1920–1930-ті роки.



Фото. 4. Фортепіанне тріо: скрипаль В. Г. Скороход, піаніст В. С. Косенко, віолончеліст В. Ю. Коломойцев. 1920-ті роки.



Фото 5. В. П. Задерацький. Кінець 1940-х років.

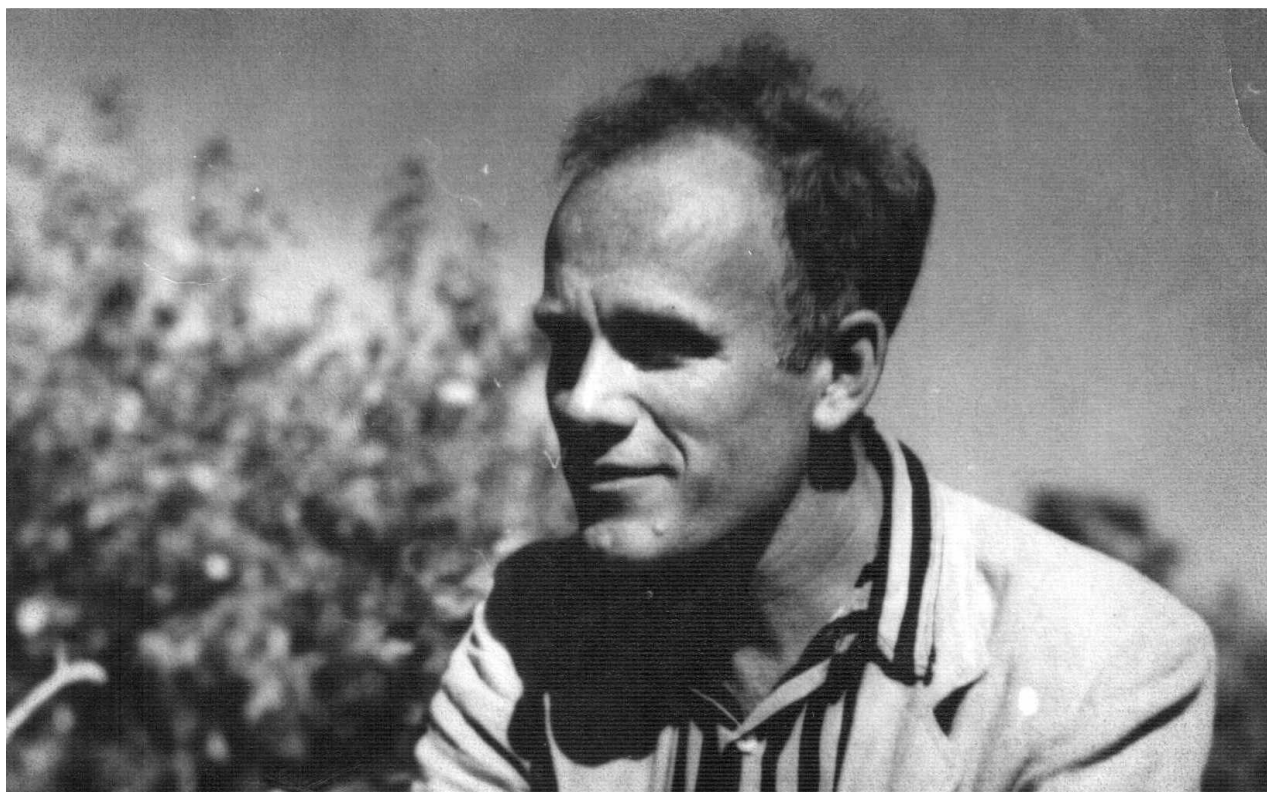




Фото 6. С. Т. Ріхтер біля будинку родини Семенових у Житомирі. 1950 рік. Фото Ю. А. Соколовського.



Фото 7. С. Т. Ріхтер.  
Кінець 1940-х – початок 1950-х років.



С. Т. Ріхтер. Кінець 1940-х – початок 1950-х років.

У класі В. Задерацького навчалася талановита піаністка Ірина Іванова. Того року вона стала лауреатом Всеукраїнського конкурсу музикантів-виконавців, закінчила училище і з успіхом вступила до Московської консерваторії в клас Г. Г. Нейгауза. Згодом вона, уже як Ірина Наумова, була провідним педагогом фортепіанної гри в Московському музичному училищі імені Гнесіних. Народний артист України Вадим Гнедаш згадував, як 1948 року Всеволод Петрович допомагав йому, тоді студенту скрипкового класу, оркеструвати дві дитячі опери («Вовк і семеро козенят» Г. Компанійця і «Гуси-лебеді» Ю. Вейсберга), які він готував до постановки з учнями музичної школи. У залі Музичного училища В. Задерацький ознайомив колектив зі своїми творами. Аудиторія зустріла автора і виконавця з ентузіазмом – звучало щось незвичне, незнайоме.

Не знали ми тоді, що, перебуваючи в Житомирі, він створив два дитячих концерти для фортепіано з оркестром – Перший концерт *ля мінор* (1946), Другий концерт *ля мажор* (1949). Ці твори написані для підростаючого сина. С. Хвилько відзначає: «Концерти справляють враження повноцінних концертних композицій, насичених епізодами відкритої віртуозності, яскравими контрастами фактури, експресивними каденціями. Ці концерти створені для дітей, які пройшли традиційний шлях навчання 4–6 класів звичайної музичної школи»<sup>1</sup>. У концертах використано український і російський фольклорний матеріал. Перший і Другий дитячі концерти В. П. Задерацького збагатили музичну скарбничку Житомира.

Геніальний піаніст **Святослав Теофілович Ріхтер** (1915–1997) народився в Житомирі, але невдовзі родина переїхала до Одеси. У Житомирі залишилися родичі, минули юнацькі роки: Святослав щоліта приїздив до рідного міста, блукав околицями, спілкувався з близькими, друзями, жив музикою. Пристрасть до музики і музичного театру привела його до училища – він пропонував поставити оперу. На себе він брав функцію оркестру, а за потреби, – виконавця більшості вокальних партій. Набувши широкого визнання і слави, 1950 року Святослав Ріхтер приїхав до Житомира і за власним бажанням дав у Музичному училищі концерт, виконавши Восьму, Дванадцятую, Сімнадцятую, Двадцять третю сонати Л. ван Бетховена. На все життя залишилися ці незабутні враження.

Усе це – справді Золоті сторінки історії Житомирського музичного училища імені В. С. Косенка!

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бертенсон Н. Анна Николаевна Есипова / Н. Бертенсен. – Л. : ГМИ, 1960. – 152 с.
2. Д. Музыка в провинции / Д. // Русская музыкальная газета. – 1904. – № 9. – С. 251; 1905. – № 37. – С. 856; 1905. – № 39. – С. 930; 1910. – № 3. – С. 89; 1910. – № 20–21. – С. 502; 1910. – № 28–29. – С. 625.
3. Ільницька М. Корифей польської шопеністики Александр Міхаловський / М. Ільницька // Фридерик Шопен : зб. ст. – Львів : 2000. – С. 117–124.
4. Калужский М. Композитор, которого не было / Михаил Калужский // Репрессированная музыка : [буклет к компакт-диску]. – М. : Классика-XXI, 2007. – С. 5–11.
5. Петровский Г. Музыка в провинции / Г. Петровский // Русская музыкальная газета. – 1911. – № 51–52. – С. 1107.
6. Разные известия // Русская музыкальная газета. – 1914. – № 47. – С. 891; 1915. – № 25–26. – С. 436; 1916. – № 6. – С. 150.

<sup>1</sup> Хвилько С. Два концерта и «четверо их» / С. Хвилько // PIANOFORUM. – 2011. – № 3 (7). – С. 46.

7. Хвилько С. Два концерта и «четверо их» / С. Хвилько // PIANOFORUM. – 2011. – № 3 (7). – С. 46–51.
8. Чеські музиканти в Україні : біобібліографічний словник / уклад. В. М. Щепакін. – Харків : Харківська держ. акад. культури, 2005. – 247 с.
9. Шамаєва К. І. До біографії В. С. Косенка / К. Шамаєва // Віктор Степанович Косенко: погляд з 90-х років / упоряд. і ред. К. І. Шамаєва. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1997. – С. 5–8.
10. Шамаєва К. І. Теофіл Данилович Рихтер / К. Шамаєва // Collegium. – 1998. – № 1–2 (7–8). – С. 217–219.
11. Шамаєва К. І. Чеські музиканти на Волині / К. Шамаєва // Митці. Освіта. Час: з архівних джерел / К. І. Шамаєва. – Житомир : Косенко, 2005. – С. 92–97.
12. Шамаєва К. І. Із плеяди житомирських митців / К. Шамаєва // Митці. Освіта. Час: з архівних джерел. – Житомир : Косенко, 2005. – С. 62–69.

**Шамаєва К. І. Золотые страницы истории.** Очерк о педагогах первых четырёх десятилетий Житомирского музыкального училища имени В. С. Косенко, присутствие которых соединяло заведение с европейским музыкальным пространством, о музыкантах, творческая деятельность которых обогатила музыкальную культуру. В училище преподавали выпускники Петербургской консерватории Л. Н. Местечкин, М. А. Скорульский, В. С. Косенко, который, находясь ранее в Варшаве, учился у знаменитого шопениста А. Михаловского. В. Ф. Мареш и Е. П. Валек связывали Житомирское училище с Пражской консерваторией. Т. Д. Рихтер знакомил с традициями Венской консерватории. Московскую консерваторию начала века, школу С. И. Танеева, музыкальную культуру 1920–1930-х годов презентовал композитор, пианист, педагог В. П. Задерацкий. Творчество М. А. Скорульского, В. С. Косенко, В. П. Задерацкого житомирского периода стало весомым вкладом в музыкальную культуру. Опосредованно с училищем ассоциируется также имя прославленного уроженца Житомира С. Т. Рихтера. Использованы многочисленные архивные источники (архив автора статьи, домашний архив семьи Скорульских, архив квартиры-музея В. С. Косенко, архивные учреждения Украины), материалы периодики (с начала XX века по настоящий период), мемуарные материалы, другие публикации автора.

**Ключевые слова:** училище, педагоги-музыканты, музыкальная культура, творческая деятельность.

**Shamayeva K. I. Golden Pages of History.** Essay about teachers of the first four decades at the V. Kosenko Zhitomir Music College, whose presence united this training establishment with European musical space. There is also the information on the musicians whose creative activity has enriched the musical culture. The graduates from the St. Petersburg Conservatory L. Myestechkin. M. Skorulskyi, V. Kosenko taught at Zhitomir Music College. So V. Kosenko earlier, while being in Warsaw, had studied under the famous Chopinist A. Michalowski. V. Maresh and E. Valek have united Zhitomir Music College with the Prague Conservatory. T. Richter has acquainted the College stuff with the traditions of the Vienna Conservatory. Moscow Conservatory at the beginning of the century, the school of S. Taneyev, musical culture of 1920–1930 years were represented by composer, pianist, teacher V. Zaderatsky. The creativity of M. Skorulskyi, V. Kosenko and V. Zaderatsky during the Zhitomyr period was significant contribution to music. Indirectly is linked with the college the name of the famous Sviatoslav Richter, whose roots come from Zhitomyr. The author used a wide range of archival sources (article's author archives, home Skorulskyi family archives, apartment-museum V. Kosenko archive, archival institutions of Ukraine), materials, periodicals (from the beginning of the twentieth century to the present), memoirs information, other author's publications.

**Keywords:** school, teachers, musicians, musical culture, creative activity.